

פרשת קורח תשע"ח
מאן מלכי?

שמואל א פרק יב

(א) ויאמר שמואל אל כל ישראל הנה שמעתי בקלכם לכל אשר אמרתם לי ואמליך עליכם מלך: (ב) ועתה הנה המלך מתהלך לפניכם ואני זקנתי ושבתי ובני הנם אתכם ואני היתהלכתי לפניכם מנערי עד היום הנה: (ג) הנני ענו בי נגד יקוק ונגד משיחו את שור מי לקחתי וחמור מי לקחתי ואת מי עשקתי את מי רצותי ומי מי לקחתי כפר ואעלים עיני בו ואשיב לכם: (ד) ויאמרו לא עשקתנו ולא רצותנו ולא לקחת מי מאיש מאומה: (ה) ויאמר אליהם עד יקוק בכם ועד משיחו היום הנה כי לא מצאתם בידי מאומה ויאמר עד פ (ו) ויאמר שמואל אל העם יקוק אשר עשה את משה ואת אהרן ואשר העלה את אבותיכם מארץ מצרים: (ז) ועתה התיצבו ואשפטה אתכם לפני יקוק את כל צדקות יקוק אשר עשה אתכם ואת אבותיכם: (ח) כאשר בא יעקב מצרים ויזעקו אבותיכם אל יקוק וישלח יקוק את משה ואת אהרן ויוציאו את אבותיכם ממצרים וישבו במקום הנה: (ט) וישפחו את יקוק אלהיהם וימכרו אתם בידי סיסרא שר צבא חצור ובידי פלשתים ובידי מלך מואב וילחמו בם: (י) ויזעקו אל יקוק ויאמר ויאמרו חטאנו כי עזבנו את יקוק ונעבד את הבעלים ואת העשטרות ועתה הצילנו מידי אבינו ונעבדך: (יא) וישלח יקוק את ירבעל ואת בן ואת יפתח ואת שמואל ויצל אתכם מידי אביכם מסביב ותשבו בטוח: (יב) ותראו כי נחש מלך בני עמון בא עליכם ותאמרו לי לא כי מלך ימלך עלינו ויקוק אלהיכם מלככם: (יג) ועתה הנה המלך אשר בחרתם אשר שאלתם והנה נתן יקוק עליכם מלך: (יד) אם תיראו את יקוק ועבדתם אתו ושמעתם בקלו ולא תמרו את פי יקוק והיתם גם אתם וגם המלך אשר מלך עליכם אחר יקוק אלהיכם: (טו) ואם לא תשמעו בקול יקוק ומריתם את פי יקוק והיתה יד יקוק בכם ובאבותיכם: (טז) גם עתה התיצבו וראו את הדבר הגדול הנה אשר יקוק עשה לעיניכם: (יז) הלא קציר חטים היום אקרא אל יקוק ויתן קלות ומטר ודעו וראו כי רעתכם רבה אשר עשיתם בעיני יקוק לשאול לכם מלך: (יח) ויקרא שמואל אל יקוק ויתן יקוק קלת ומטר ביום ההוא ויירא כל העם מאד את יקוק ואת שמואל: (יט) ויאמרו כל העם אל שמואל התפלל בעד עבדיך אל יקוק אלהיך ואל נמות כי יספנו על כל חטאתינו רעה לשאל לנו מלך: (כ) ויאמר שמואל אל העם אל תיראו אתם עשיתם את כל הרעה הזאת אך אל תסורו מאחרי יקוק ועבדתם את יקוק בכל לבבכם:

רש"י

(יב) וישלח משה וגו' - מכאן שאין מחזיקין במחלוקת, שהיה משה מחזר אחריהם להשלים בדברי שלום: לא נעלה - פיהם הכשילים, שאין להם אלא ירידה: (יד) ותתן לנו - הדבר מוסב על לא האמור למעלה, כלומר לא הביאותנו ולא נתת לנו נחלת שדה וחרם, אמרת לנו (שמות ג, יז) אעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ וגו', משם הוצאתנו ולא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאותנו, אלא גזרת עלינו להמיתנו במדבר, שאמרת לנו (במדבר יד, כט) במדבר הזה יפלו פגריכם: העיני האנשים ההם תנקר וגו' - אפילו אתה שולח לנקר את עינינו אם לא נעלה אליך, לא נעלה: האנשים ההם - כאדם התולה קללתו בחבירו: (טו) ויחר למשה מאד - נצטער עד למאוד: אל תפן אל מנחתם - לפי פשוטו הקטרת שהם מקריבים לפניך מחר אל תפן אליהם. והמדבר אומר יודע אני שיש להם חלק בתמידי צבור, אף חלקם לא יקובל לפניך לרצון, תניחנו האש ולא תאכלנו: לא חמור אחד מהם נשאתי - לא חמורו של אחד מהם נטלתי. אפילו כשהלכתי ממדין למצרים והרכבתי את אשתי ואת בני על החמור, והיה לי ליטול אותו החמור משלהם, לא נטלתי אלא משלי. ותרגום אנקלוס, שחרית, לשון ארמי, כך נקראת אנגריא של מלך שחור:

במדבר פרק טז

(יב) וישלח משה לקרא לדתו ולאבירם בני אליאב ויאמרו לא נעלה: (יג) המעט כי העלינו מארץ זבת חלב ודבש להמיתנו במדבר כי תשתרר עלינו גם השתרר: (יד) אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאתנו ונתת לנו נחלת שדה וחרם העיני האנשים ההם תנקר לא נעלה: (טו) ויחר למשה מאד ויאמר אל יקוק אל תפן אל מנחתם לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעתי את אחד מהם:

במדבר רבה – קרח פרשה יח

[י] וישלח משה לקרוא לדתן ולאבירים אף הם עמדו ברשען ולא נזקקו להשיבו ויאמרו לא נעלה הכשילם פיהם לרשעים וברית כרותה לשפתים שמתו וירדו לשאול תחתית לאחר שירדו חיים שאולה, המעט כי העליטנו וגוי' כי תשתרר עלינו על מה את מתרברב עלינו מה טובה עשית לנו הוצאתנו ממצרים שהוא כגן ה' ובארץ כנען לא הכנסתנו אלא הרי אנו במדבר והנגף משתלח בנו, העיני האנשים ההם תנקר לא נעלה ויחר למשה למה שאדם הדן עם חבריו ומתווכח ומשיבו יש לו נחת רוח ואם אינו משיבו יש לו צער ויאמר משה אל ה' אל תפן אל מנחתם אל תקבלם בתשובה היה צריך למקרא לומר אל תפן אל עבודתם מהו אל מנחתם כך אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע יודע אני שיש לאלו חלק באותה מנחה שהקריבו שנאמר מלבד עולת התמיד ומנחתה והיתה של כל ישראל קריבה הואיל ופירשו אלו מבניך אל תסתכל בחלקם תניחנו האש ואל תאכלנה, לא חמור אחד מהם נשאתי מה שהיה דרכי ליטול לא נטלתי מהם בנוהג שבעולם אדם שהוא עושה בהקדש נוטל שכרו מן ההקדש ואני בשעה שהייתי יורד מן מדין למצרים היה דרכי ליטול מהן חמור שבשביל צרכיהם ירדתי ולא נטלתי וכן שמואל הצדיק אמר (שמואל א' יב) הנני ענו בי נגד ה' ונגד משיחו את שור מי לקחתי וחמור מי לקחתי שור שהייתי מקריב עליהם לקרבן ומבקש רחמים עליהם וכן למשוח עליהם מלך משלי היה שנאמר (שמואל א' טז) עגלת בקר תקח בידך וכן הוא אומר (שמואל א' ט) כי זבח היום לעם בבמה לא נטלתי משלהם וכשהייתי חוזר ועושה דיניהם וצרכיהם והולך וסובב כל עיירות ישראל שנא' (שמואל א' ז) והלך מדי שנה בשנה וסבב בית אל דרך העולם בעלי דינין הולכין אצל הדיין ואני הייתי הולך וסובב מעיר לעיר וממקום למקום וחמור שלי וכן משה אמר (שמות יח) כי יהיה להם דבר בא אלי ושפטתי ואני לא עשיתי כן אלא הלכתי אצלם ולא הרעותי את אחד מהם שלא חייבתי את הזכאי ולא זכיתי את החייב וכשראה משה שעמדו בגאותן אמר להם אתה וכל עדתך וגוי' הלך קרח כל אותו הלילה והיה מטעה את ישראל ואומר להם מה אתם סבורים שאני עוסק ליטול את הגדולה לעצמי אני מבקש שתהא הגדולה על כלנו חוזרת שמה נטל מלכות לעצמו והכהונה גדולה נתן לאחיו והיה הולך ומפתה כל שבט ושבט כראוי להם עד שנשתתפו עמו מנין שנאמר ויקהל עליהם קרח את כל העדה הקריבו כולם מדברים עמו מיד וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר הבדלו מתוך העדה הזאת ויפלו על פניהם.

ספר פרי צדיק לפרשת קרח

[ח] הפטרת פרשה זו בשמואל א' י"ב המדבר עיקר ממלוכת שאול והשייכות לפרשה זו מה שאמר שמואל את שור מי לקחתי וגוי' דדומה ללשון משה רבינו בפרשה זו לא חמור אחד מהם נשאתי וגוי' הוא רק קצת שיווי. וכן מה שנדרש במדרש רבה פסוקי שמואל ופסוקי משה גם כן הוא שייכות קלושה. אך הענין שכל הפרשה הוא מענין שחידש שמואל המלוכה לשאול ומכל מקום אמר להם מוסר ואמר ודעו וראו כי רעתכם רבה אשר עשיתם בעיני ה' לשאול לכם מלך. וכן ענין קרח שנחלק לא רק על כהונת אהרן בלבד כי אם גם על מלוכת משה דמקודם היו השופטים גם כן מלכים רק לא הלכו לפנייהם במלחמה ושמואל עזרם בכח התפלה ועל ידי זה יצאו למלחמה ונצחו. וזה שנאמר הלא קציר חטים היום אקרא אל ה' וגוי', והיינו שהיה יכול לפעול הכל בתפלתו. וכן משה רבינו היה גם כן מלך שהוציאם ממצרים ופרנסם וכלכלם במדבר במן ובאר אך לא כמלך היוצא במלחמה רק בחינת מלך בכח התורה דרבנן אקרי מלכים כמו שאמרו (גיטין ס"ב). וקרח נחלק על זה ובחר במלך כדרך כל הגוים אשר יצא לפנייהם למלחמה. ומשה רבינו קראו אנוש כערכי כמו שדרשו במדרש רבה פרשה זו ד"א מדבר במשה כי לא אויב יחרפני אלא קרח שהוא משלי. רק משה רבינו לא ידע כלל מעלה בעצמו שהוא יתרון במעלה על אחר רק שבחר בו השם יתברך והיה אומר כיון שנצרך אחד להיות שליח לקבלת התורה בחר השם יתברך בו ואלו בחר השם יתברך באחר היה הוא כמוהו וכל אחד מישראל ראוי לזה. וכמו יעקב אבינו ע"ה שעל אבותיו אמר האלקים אשר התהלכו אבותי לפניו, היינו בהשתדלותם. ועל עצמו אמר האלקים הרועה אותי רק מצד השם יתברך. והיה משה רבינו מחזיקו לקרח לשוב לו אנוש כערכי ואמר אשר יחדיו נמתיק סוד. ובמדרש רבה דרש פסוק זה על אהרן דאיתא אהרן וקרח שניהם שוין שלא רצה המדרש לכתוב על משה מפני שמפורש בתורה ולא קם נביא עוד כמשה וגוי' ולכן דרש על אהרן. ועל כל פנים קרח היה רוצה וסבור שהוא יהיה כהן.